herpy

SALAMANDRE

Ildsalamander

Salamandra salamandra

Salamandra salamandra er den sorte salamander med gule pletter eller striber, der lever i europæiske løvskove. Den bliver 14-21 cm, er nataktiv og kan leve i over 20 år. Arten føder levende larver i vand, har mild hudgift og tåler varme dårligt, så den kræver et køligt og meget rent terrarie.

Familie: Salamandridae Engelsk: Fire Salamander Udgivet 16. november 2026 **Mild hudgift**

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**14-21 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**20-30 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Tempereret skov og eng**
Hudgift	**Mild** Vask hænderne efter kontakt, og hold fingrene fra øjne og mund
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**80 × 40 × 30 cm** L × B × H til 3 voksne dyr
Temperatur, dag	**12-20 °C**
Temperatur, nat	**10-15 °C**
Luftfugtighed	**75-90 %**
Vand	**Vandskål** dybde 2-3 cm
UVB	**Ikke nødvendig**
Vinterhvile	**4-6 °C** 6-10 uger
Kost	**Insekter og orme/snegle**
Holdes	**Parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Levendefødende**
Udvikling	**Føder larver i vand**
Kønsmoden	**24-48 mdr.**
Kuldstørrelse	**20-40 unger**
Lægninger pr. år	**1**
Larvetid	**40-150 dage** fra klækning til metamorfose
Larvefoder	**Andre larver og små vanddyr (dafnier, myggelarver)**
Yngelpleje	**Ingen**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Ikke omfattet af CITES eller EU's bilag A-D, og arten står ikke på listen over forbudte dyr (BEK nr. 1261/2015). Salamandre er omfattet af EU's dyresundhedsregler på grund af Bsal: tjek de aktuelle regler hos Fødevarestyrelsen før køb, salg og import.

Om arten

Salamandra salamandra er en af Europas mest genkendelige padder. Huden er glat og dybsort, og ryggen er tegnet med gule, sjældnere orange eller røde pletter eller striber. Tegningen er forskellig fra dyr til dyr, så hvert individ kan kendes på den. Voksne dyr fra Mellemeuropa er oftest 14-17 cm fra snude til halespids, enkelte op til 20-21 cm. De to mellemeuropæiske hovedformer, *S. s. salamandra* (plettet) og *S. s. terrestris* (stribet), adskiller sig tydeligt i tegningen, og over 20 cm bliver som regel kun den stribede form. Halen er lidt kortere end hoved og krop tilsammen, og benene er korte og kraftige. Hunnen er kraftigere end hannen. Hanner vejer sjældent over 20 g, drægtige hunner over 50 g, og de tungeste dyr op til 71 g.

Hudgift: Arten har store giftkirtler bag øjnene (parotiderne) og en række kirtler på hver side af ryggen helt ned til halen. Kirtlerne afgiver et hvidligt sekret med salamanderalkaloider som samandarin og samandaridin. Et stærkt stresset dyr kan sprøjte sekretet i tynde stråler over en meter. Hos mennesker giver sekretet som regel kun en let brænden på huden, men hos følsomme personer og små børn kan det give kvalme, opkastning og vejrtrækningsbesvær. Unge hunde og katte, der bider i dyret, kan få kæbekrampe, nakkestivhed og kraftig savlen, og i enkelte tilfælde dør de. Vask hænder før og efter arbejde i terrariet, og rør ikke øjne og mund bagefter. Den sort-gule tegning er en advarsel til rovdyr.

På artens navn har man tidligere samlet bestande i Nordafrika, på Korsika og i Mellemøsten, som i dag regnes for selvstændige arter. Larvefødsel er sjælden blandt halepadder. I nogle bestande i det nordvestlige Spanien fødes i stedet færdige unger på land.

Udbredelse og levested

Salamandra salamandra findes i store dele af Mellem- og Sydeuropa: fra Den Iberiske Halvø gennem Frankrig, Benelux og Tyskland til Alperne og Karpaterne, ned gennem Italien og Balkan til Grækenland og mod øst til Ukraine, Rumænien og Bulgarien. Mod nord går grænsen gennem Nord- og Midttyskland. Arten mangler i Skandinavien, Storbritannien og Irland. Der skelnes mellem omkring 14 underarter, de fleste på Den Iberiske Halvø, og de afviger fra hinanden i størrelse, tegning og levevis.

Bestande i Nordafrika, på Korsika og i Mellemøsten regnes i dag for andre arter og indgår ikke i kortet. I Holland, Belgien og dele af Vesttyskland er mange bestande forsvundet efter udbrud af salamanderpest (Bsal), og den samlede bestand er i tilbagegang.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

> **Oprindelig udbredelse:** Portugal, Spanien, Frankrig, Belgien, Nederlandene, Luxembourg, Tyskland, Schweiz, Østrig, Italien, Tjekkiet, Slovakiet, Polen, Ungarn, Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Serbien, Montenegro, Nordmakedonien, Albanien, Grækenland, Bulgarien, Rumænien og Ukraine.

LEVESTED

Salamandra salamandra lever i fugtige løv- og blandingsskove i bakket og bjergrigt land, især bøgeskove med kilder og bække, oftest i 200-400 m højde. Arten findes dog fra havniveau op til omkring 1.000 m i de bayerske Alper, og den tåler ændrede omgivelser så godt, at den også ses i skovbryn, parker og haver. Om dagen ligger den skjult under dødt ved, sten og rødder. Om natten og efter regn kommer den frem for at æde snegle, regnorme, biller, edderkopper og tusindben.

Aktiviteten følger vejret. Det bedste vejr er omkring 10 °C, en luftfugtighed på 75-90 % og vindstille. Dyrene er aktive i alle måneder, hvor temperaturen ligger mellem ca. 3 og 12 °C og luften er fugtig, med en top i april-maj og en i august-september. Om vinteren overvintrer de frostfrit, ofte i de samme huler år efter år, og i varme, tørre somre trækker de sig tilbage. Hunnen sætter larverne af i koldt, iltrigt og klart vand på 8-10 °C, helst i fiskefri kilder og bækkenes øvre løb. I lavlandet bruges også stillestående vand.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

Pasning

TERRARIET

Til 2-3 *Salamandra salamandra* skal terrariet have en bundflade på mindst 80 × 40 cm, gerne 100 × 50 cm, og en højde på omkring 30 cm. Det skal have store gazeflader, fordi stillestående luft og stillestående fugt giver sygdom, og låget skal være helt tæt: arten er en dygtig undvigekunstner, og unge dyr klatrer godt. Tre ting er afgørende: skjulesteder, mulighed for selv at regulere hudens fugtighed og en meget høj hygiejne.

Bunden skal være forholdsvis tør, for dyret får sin væske ved at bade i vandskålen om natten. Fast stampet og tørret ler, bentonit eller gødningsfri jord egner sig, og en let skråning giver en fugtighedsgradient. Den mest hygiejniske indretning er en kasse med avispapir uden farvetryk (skiftes hver 3.-6. uge), en vandskål og en fugtig kasse med sphagnum (skiftes ca. hver 8. uge), og skjul af kork eller ler. Ekskrementer fjernes straks, fordi de ellers giver hudproblemer. Stil terrariet i et uopvarmet rum uden sol gennem vinduet, helst ikke mod syd. Brug aldrig jord, mos eller løv fra naturen uden at sterilisere det først, fordi det kan bære Bsal.

Levende planter kræver lys og fugt, som ikke passer til arten, og dyrene graver sig gerne ned i plantepotterne. Kunstige planter, der kan renses, er et godt alternativ.

TEMPERATUR

Salamandra salamandra er et køligt dyr. Om sommeren må temperaturen i terrariet højst være 20 °C, og almindelig stuetemperatur i et uopvarmet rum er nok i den aktive del af året. Om natten skal der være mærkbart køligere, fx 10-15 °C. Går temperaturen over 20 °C i flere dage, skal der køles. Kortvarigt kan 26-27 °C tåles, men kun hvis det bliver markant køligere om natten. Allerede over ca. 23 °C viser mellemeuropæiske dyr ofte tegn på stress: de mister appetitten og får dårlig hud. Varme er den største fare, især i hedebølger, i rum med sol og under tag.

En årlig vinterhvile giver sundere dyr og en mere regelmæssig yngle. Den holdes ved 4-6 °C i 6-10 uger, typisk fra november til marts. Dyrene sættes enkeltvis i små kasser med sort tørv og let fugtig sphagnum, i en kold kælder eller et køleskab, og kontrolleres hver 14. dag. Start 2-3 uger efter sidste fodring. Vænn dem derefter langsomt til 15-17 °C, giv et bad i lavt vand, og vent 2-3 dage med at fodre. Er der 9-12 °C i terrariet om vinteren, kan hvilen undværes. Året rundt 10-12 °C er for koldt, fordi dyrene har brug for varmere perioder til stofskiftet. En sommerhvile på 8-12 uger med meget lidt foder og næsten ingen sprøjtning er også naturlig.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG SPRØJTNING

Luftfugtigheden skal ligge på ca. 75-90 %, mens bunden skal være forholdsvis tør. For meget grundfugt giver uundgåeligt hudproblemer. Fugten sidder derfor i vandskålen, den fugtige kasse og skjulestederne, så dyret selv kan vælge mellem fugtigt og tørt.

Sprøjt kun let, især om sommeren, ca. to gange om ugen, og lad overfladen tørre efter 2-3 timer. I kasser med avispapir sprøjtes der slet ikke. En let tåge i varmt, tordenagtigt vejr kan udløse parringen, mens kraftigere sprøjtning afslutter en sommerhvile. Brug afklorets postevand eller regnvand, og undgå stillestående luft.

VAND OG VANDKVALITET

Alle dyr skal have en vandskål med en nem udgang, for arten er en dårlig svømmer og kan drukne. Skålen har 2-3 cm vand og er så bred, at dyret kan ligge i den. Den kontrolleres hver 1.-2. uge, i yngletiden hver dag. Brug afklorets postevand (lad det stå et døgn) eller regnvand, og skift det, når det er snavset.

Til en drægtig hun skal der stå en lav, rummelig skål fremme i slutningen af drægtigheden, for hunnen sætter larverne af i vand, mest om natten. Flyt larverne straks til et eget opdrætskar (se avl).

LYS OG UVB

Arten har ikke brug for UVB. Den er nataktiv, og dagslyset i et almindeligt rum med vinduer er nok, så længe solen ikke skinner direkte ind. Kraftigt lys får dyrene til at gemme sig.

Vil man have planter eller vise dyrene frem, kan der bruges LED-lys på en timer, fordi det ikke varmer terrariet. Undgå lamper, der afgiver varme.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Salamandra salamandra æder udelukkende dyr. I naturen består mindst 60-70 % af føden af snegle, regnorme, edderkopper, tusindben og biller. I terrariet er regnorme, fårekyllinger, steppefårekyllinger og landlevende isopoder gode foderdyr. Regnorme klippes i stykker til små dyr. Opblødte skildpaddepiller kan gives med pincet og er beriget med kalk og vitaminer. Små plantelevende nøgensnegle som *Deroceras reticulatum* kan gives som en ekstra godbid, mens *Arion*-snegle er uegnede. Indsamlede snegle må ikke bruges i områder, hvor Bsal findes.

Voksne dyr fodres ca. hver 10.-14. dag, unge dyr hver uge. Dyrene skal altid være lidt sultne og tage føden straks. Foderdyrene skal være velnærede og pudres med et kalk- og vitamintilskud, ellers får dyret rakitis. Fjern foderdyr, der er tilbage efter 1-2 dage, især fårekyllinger. Pauser på nogle uger er naturlige.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Salamandra salamandra er sky og nataktiv og ligger det meste af dagen i skjul. De fleste dyr lærer at tage foder fra en pincet og kommer frem, når der fodres. Arten holdes bedst parvis (1 han og 1 hun) eller som 1 han og 2 hunner. Større grupper kan fungere, men hannerne kan stresse hinanden og genere hunnerne, og en omrokering af gruppen kan ende med, at dyrene ikke trives sammen. Grupper af hanner alene kan gå godt.

Konstant stress svækker immunforsvaret. Hold arten adskilt fra andre paddearter. Dyret håndteres kun, når det er nødvendigt, med våde og rene hænder, fordi huden er følsom og sekretet irriterer slimhinderne. Hunde og katte skal holdes væk fra dyret.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Arten bliver kønsmoden i 2-4-årsalderen. Langsomt voksende dyr bliver kønsmodne senere. Uden for parringstiden er kønnene svære at skelne. Om sommeren er hannens kloak hvælvet med en tydelig spalte på langs. Hannen er desuden lidt slankere end hunnen, men har ofte et bredere hoved, og en drægtig hun kan veje over 50 g. Til avl passer et par (1 han og 1 hun) eller 1 han og 2 hunner.

PARRING

Parringen sker på land, mest om sommeren og efteråret, men den kan ske hele året, når vejret passer. Hannen kryber ind under hunnen, griber om hendes forben og afsætter en spermatophor, som hunnen tager op i kloakken. Hunnen kan gemme sæden i op til to år, så befrugtningen kan ligge længe efter parringen. En let tåge fra en blomstersprøjte i varmt, tordenagtigt vejr eller ved faldende lufttryk kan udløse parringen. Fugten skal være tørret af igen efter 2-3 timer. En kold vinterhvile og årstidsvariation i lys og temperatur giver en mere regelmæssig yngle. Ser man en spermatophor, har der været parring.

ÆG OG LARVER

Salamandra salamandra lægger ikke æg, men føder levende larver (larviparitet), hvilket er sjældent blandt halepadder. Larverne udvikles i hunnens krop, og æggehinderne brister ved fødslen. Parring om sommeren eller efteråret giver typisk larver næste forår. Hvor længe drægtigheden varer, er uklart: angivelserne svinger fra omkring 12 uger til 8-9 måneder, og da hunnen gemmer sæden, kan befrugtningen ligge længe efter parringen. I første drægtighed er mange af æggene ofte ufrugtbare. Hunnen sætter larverne af i vand, mest om natten, i skub over flere dage eller uger. Et kuld er i gennemsnit omkring 30 larver, fra få op til 70 og i sjældne tilfælde 80, afhængigt af hunnens alder, størrelse og foderstand. Larverne er 25-35 mm, har ydre gæller og fire ben fra start og kan straks jage.

Flyt larverne straks til et opdrætskar. De er rovdyr og stærkt kannibalistiske, så kun larver af samme størrelse holdes sammen, og der skal være rigeligt med foder. Lave plastikskåle på 20 × 20 cm med 4-8 cm vand rummer 4-5 larver, og i skåle på 40 × 30 cm med 5 cm vand regnes med ca. 0,5 l pr. larve. Vandet skal være 15-20 °C, iltrigt (boblesten og pumpe), have pH 6-7 og være uden ammoniak og nitrit. Blade af eg eller *Terminalia catappa* modvirker svamp. Skift vandet hver 2. dag, og fjern foderrester med det samme. Larverne fodres med dafnier, hoppekrebs, tubifex, enchytræer, rensede myggelarver eller små stykker regnorm. Hvide myggelarver (*Chaoborus*) frarådes.

METAMORFOSE

Larvetiden afhænger af temperaturen og foderet. Ved 15-20 °C tager det 8-12 uger, under meget gunstige forhold helt ned til 4-6 uger, og ved ca. 10 °C 3-5 måneder. Det er normalt, at ikke alle larver når at forvandle sig, fordi de svage bliver spist af søskende. Når forvandlingen nærmer sig, bliver gællerne mindre, finnesømmen på halen forsvinder, den sort-gule tegning bliver tydelig, og hovedet skifter form.

Larven skal nu kunne komme let op af vandet, så den ikke drukner. Brug et kar med skrå bund og 1-2 cm vand, eller læg en skrå sten i. Forvandlingen tager ca. 10 dage, og dyret æder ikke i den tid. Når ungerne er gået på land, flyttes de til et lille, fugtigt terrarie.

OPDRÆT AF UNGER

Nyforvandlede unger skal holdes meget fugtigere end voksne de første uger. Terrariet skal ikke være stort, så foderdyrene let findes. En plastikkasse på 20 × 20 cm er nok til 3-6 unger. Bunden er fugtig køkkenrulle, og der er ingen vandskål de første tre måneder. Derefter kan der skiftes til naturlig bund. Højst fem dyr pr. kasse.

Ungerne fodres med små fårekyllinger, springhaler, små isopoder og regnormestykker, hver uge, og foderet pudres med kalk og vitaminer. Sorter ungerne efter størrelse. Rakitis er et almindeligt problem ved forkert fodring.

Sundhed og typiske fejl

Arten er robust og kan blive over 20 år, men forkert pasning giver hurtigt problemer:

- Hudproblemer: Våd bund, for høj fugt og dårlig hygiejne er den hyppigste årsag, og de er svære at behandle. Hold bunden tør, og fjern ekskrementer straks.
- Overophedning: Over 20 °C i flere dage stresser dyret, og over ca. 23 °C mister mange dyr appetitten og får dårlig hud.
- Rakitis: Skyldes mangel på kalk og vitaminer. Pudr foderdyrene, og fodr dem godt.
- Svamp hos larver: Opstår ved foderrester og dårlig vandkvalitet. Syge larver sorteres fra.
- Hudskifte: Sidder en hudfold stramt om halsen, kan unge dyr blive kvalt. Sørg for fugtige skjul.
- Flugt: Undslupne dyr er svære at finde og tørrer hurtigt ud.

Salamanderpest (Bsal, *Batrachochytrium salamandrivorans*) er en svampesygdom, som giver dybe sår i huden og dræber *S. salamandra* på kort tid. Hele bestande kan forsvinde på få måneder. Østasiatiske salamandre kan bære smitten uden at blive syge. I fangenskab kan syge dyr som regel behandles med held, hvis sygdommen opdages i tide. Hold nye dyr i karantæne, få dem testet med en hudpodning, brug eget udstyr til hver bestand, og desinficer redskaber, hænder og sko. Brug ikke materiale fra naturen uden sterilisering, og hold arten adskilt fra andre salamandre og padder. Slip aldrig dyr ud i naturen. Ved sår, vægttab eller manglende appetit søges en dyrlæge med forstand på padder.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.